

Motion om utredning av möjligheten att använda stadens fastigheter och arbetstunnlar som skyddsrum

Motion av Sergej Salnikov (SD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Alexandra Mattsson

Sammanfattning av ärendet

Sergej Salnikov (SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. Motionären föreslår att staden inleder en inventering av sitt fastighetsbestånd i syfte att tillskapa fler skyddsrum och skyddade utrymmen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB.

Trafikkontoret har inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret konstaterar att det är Myndigheten för civilt försvar som kommer att vara den aktör som pekar ut var nya skyddade utrymmen bör ligga. Mot den bakgrunden ser stadsledningskontoret ingen anledning att ge fler uppdrag inom området.

Exploateringsnämnden är positiv till förslaget om att genomföra en inventering av stadens fastigheter och tekniska strukturer, och ser även ett behov av att utreda ansvar kring kostnadsfördelning, underhåll och bemanning så att de på sikt kan fungera som ett skyddat utrymme eller skyddsrum för stadens invånare.

Fastighetsnämnden ser att det stadsövergripande arbetet med skyddsrumsförslaget bör samordnas av stadsledningskontoret samt i samarbete med Myndigheten för civilt försvar (MCF).

Stadsbyggnadsnämnden framhåller att det är staten som beslutar om behov, lokalisering och inrättande av skyddsrum. Mot denna bakgrund konstaterar nämnden att initiativ i frågan bör samordnas med berörda statliga myndigheter och avvakta att den nya lagstiftningen träder i kraft samt att finansieringsbesked lämnas av staten.

Trafikkontoret noterar att kommunala inventeringar och beslut om inrättandet av skyddsrum och skyddade utrymmen behöver invänta en statlig process och finansiering av detsamma.

Stockholms Stadshus AB anser att arbetet som sker på området i kombination med den nya lagstiftningen som föreslås träda i kraft den 1 juni 2026 avseende skyddsrum och skyddade utrymmen, skapar goda förutsättningar för staden att genomföra det viktiga arbete som krävs för att stärka skyddet av civilbefolkningen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Behovet av att stärka civilbefolkningens skydd är uppenbart givet det säkerhetspolitiska läget, men det är en uppgift som kräver nationell samordning och statlig finansiering.

Det är staten som genom Myndigheten för civilt försvar beslutar om var skyddsrum och skyddade utrymmen ska inrättas, och staden kan inte föregå den statliga processen eller de tekniska kravställningar som förväntas i den nya lagstiftningen den 1 juni 2026.

Samtidigt pågår ett intensivt arbete inom staden för att stärka den civila beredskapen, där skyddsrumsförslaget är en central del. Staden har redan genomfört en omfattande inventering av sina skyddsrum under 2022–2023 och har en tydlig plan för underhållet av normalskyddsrummen i det egna fastighetsbeståndet.

Att, som motionen föreslår, konvertera arbetstunnlar och andra tekniska utrymmen till skyddsrum är förenat med betydande tekniska utmaningar och kostnader rörande ventilation, nödutgångar och förstärkningar. Utan en fastställd kravbild från Myndigheten för civilt försvar riskerar kommunala inventeringar av sådana utrymmen att bli verkningslösa.

Stockholms stad kommer att fortsätta prioritera upprustningen av de skyddsrumspplatser vi ansvarar för, men för att möta framtida behov krävs ett statligt engagemang som motsvarar de faktiska kostnaderna för att säkra Stockholms invånare i händelse av kris eller krig.

Bilaga

Motion om utredning av möjligheten att använda stadens fastigheter och arbetstunnlar som skyddsrum, dnr KS 2025/1116-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 27 maj 2026

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Gabriel Kroon (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att bifalla motionen.
2. Därutöver anföra följande:

Sverigedemokraternas mening är att Stockholms stad bör ha en mer proaktiv inställning att inrätta skyddsrum för befolkningen. Även om staten kommer vara drivande i ett sådant arbete behöver staden vara förberedd på att en sådan uppgift kan komma att behövas. Det föranleder bland annat ett behov av att inventera fastighetsbeståndet.

Nedrustningen av det svenska försvaret som inleddes under Göran Perssons sanering av statsfinanserna och fortsattes under Reinfeldts styrning, gjorde att många skyddsrum omvandlades till andra funktioner. Detta har gjort att det nu är brist på skyddsrum i Stockholm, såväl i centrum som i de nya områden som byggs. Samma sak gäller i samband med de urskillningslösa förtätningarna i existerande bostadsområden, där det inte ges plats för tillräckligt många i säkra lokaler.

Detta gör att vi måste tänka nytt och dra nytta av de underjordiska anläggningar som finns under Stockholm. Stockholm har den lyckosamma placeringen att vara byggd på solitt berg av granit och gnejs. Det gör att det har varit lätt att bygga tunnlar och anslutningsgångar till T-banan, tunnlar för dagvatten och avlopp, bergrum för förvaring, såsom exempelvis Systembolagets lager under Årstaberget eller bergrummet under KTH. Dessa har idag ofta en begränsad användning och står därför i huvudsak oanvända. Naturligtvis måste staden undersöka möjligheterna att använda dessa när vi planerar för en orolig omvärld och ha en beredskap för hur de kan ställas om till en ny funktion.

Ärendet

Sergej Salnikov (SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen framförs att behovet av skyddsrum och skyddade utrymmen är stort mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läget. Bland annat hänvisar motionären till en statlig utredning *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* (SOU 2022:57).

Motionären föreslår att staden ska inventera sina fastigheter och andra utrymmen för att kunna tillskapa fler skyddsrum och skyddade utrymmen.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB.

Trafikkontoret har inkommit med ett kontorsyttrande.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	4
Exploateringsnämnden.....	5
Fastighetsnämnden.....	5
Stadsbyggnadsnämnden.....	6
Trafiknämnden	7
Stockholms Stadshus AB	7
Reservationer m.m.	9

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 februari 2026 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget 2026 står att behovet av skyddsrum ska beaktas och att förvaltandet av dessa är en viktig del av uppbyggnaden av det civila försvaret.

Stadsledningskontoret delar motionärens intention om att det säkerhetspolitiska läget kräver att det civila försvaret byggs upp och en del av detta är att tillgodose behovet av skyddsrum. Förvaltningen och upprustning av dessa är en angelägen fråga som varje fastighetsförvaltande nämnd och bolag har att ta ansvar för.

Begreppet skyddade utrymmen kan komma att bli reglerat i lag den 1 juni 2026 och då handlar det om ett mer begränsat skydd än riktiga skyddsrum. Så som förslaget är utformat kommer Myndigheten för civilt försvar att ha till uppgift att peka ut var skyddade utrymmen ska inrättas. Kommunerna kommer därefter fatta beslut om att

ett skyddat utrymme etableras i den mån staten ställer ekonomiska medel till förfogande.

Det finns ett stort antal utrymmen inom staden som kan komma ifråga och så fort Myndigheten för civilt försvar har upprättat en kravbild för dessa kan staden inleda en inventering av vilka utrymmen som kan bli aktuella.

Mot den här bakgrunden ser stadsledningskontoret ingen anledning att ge fler uppdrag inom området.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 februari 2026 följande.

Exploateringsnämnden beslutar att godkänna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 januari 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret anser att förslaget i Motion om utredning av möjligheten att använda stadens fastigheter och arbetstunnlar som skyddsrum är positivt.

Efter det att motionen inkom till kontoret har en lagrådsremiss kopplat till SOU 2022:57 publicerats. I lagrådsremissen föreslår regeringen en ny lag om skyddsrum och skyddade utrymmen samt ändringar i lag som gäller utrymning och inkvartering under höjd beredskap. Därutöver föreslås vissa ändringar i plan- och bygglagen. I lagrådsremissen finns såväl riktlinjer kring ansvarsfördelning, utrymmenas utformning samt statligt ekonomiskt stöd angivet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Exploateringskontoret ställer sig positiva till förslaget om att kommunfullmäktige ger berörda nämnder och bolag uppdraget att genomföra en inventering av stadens fastigheter och tekniska strukturer. Kontoret ser ett behov av kartläggning av lämpliga lokaler och identifiering av anpassningsbehov. Kontoret ser även ett behov av att utreda ansvar kring kostnadsfördelning, underhåll och bemanning så att de på sikt kan fungera som ett skyddat utrymme eller skyddsrum för stadens invånare. Exploateringskontoret anser att förslagen i motionen även ligger väl i linje med lagrådsremissen.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 mars 2026 följande.

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Sergej Salnikov (SD), se Reservationer m.m.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 februari 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret medverkar i stadens övergripande beredskapsarbete gällande räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen, och ser att det arbetet är viktigt för att få en gemensam syn och samordning kring skyddsrumsförslagen inom staden. Kontoret ser positivt på det stadsövergripande samarbetet. Kontoret ser att det stadsövergripande arbetet med skyddsrumsförslagen bör samordnas av stadsledningskontoret samt i samarbete med MCF (Myndigheten för civilt försvar).

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 mars 2026 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Mats Johnsson (SD), se Reservationer m.m.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 januari 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Nämnden delar uppfattningen att det säkerhetspolitiska läget och ambitionerna i betänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57) aktualiserar behovet av att stärka skyddet för civilbefolkningen, särskilt i tät urbana miljöer. Frågan om tillgång till skyddsrum och skyddade utrymmen är en central del av det civila försvaret.

Nämnden vill framhålla att det är staten som beslutar om behov, lokalisering och inrättande av skyddsrum. Detta ansvar åligger myndigheten för civilt försvar, som har en övergripande roll inom området befolkningsskydd och beredskap. Kommunens ansvar är i huvudsak kopplat till rollen som fastighetsägare samt till tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen.

En övergripande kommunal utredning om att inrätta nya skyddsrum i befintliga fastigheter behöver därför förhålla sig till gällande lagstiftning samt till den föreslagna nya regleringen om skyddsrum och skyddade utrymmen. Stadens möjligheter att fatta beslut om inrättande av skyddade utrymmen förutsätter tydligt lagstöd samt statlig finansiering.

Mot denna bakgrund konstaterar nämnden att initiativ i frågan bör samordnas med berörda statliga myndigheter och avvakta att den nya lagstiftningen träder i kraft samt att finansieringsbesked lämnas av staten. Nämnden har därutöver ingen erinran i sak.

Trafikkontoret

Trafikkontorets yttrande daterat den 10 mars 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Myndigheten för civilt försvar beslutar om behovet av skyddsrum och inom vilka områden inom landets kommuner som skyddsrum ska vara belägna. (Från förordning (2006:638) om skyddsrum.)

Kommuner har ingen möjlighet att själva besluta om inrättandet av nya skyddsrum. Stadens ansvar i frågan om skyddsrum är således främst som fastighetsägare där trafikkontoret är en liten aktör i förhållande till de övriga fastighetsägarna och förvaltar idag inga skyddsrum. Stadens övriga fastighetsägare arbetar intensivt med översyner och upprustning av sina skyddsrum.

Begreppet skyddade utrymmen är inte definierat i nuvarande lagstiftning men föreslås i en kommande lag om skyddsrum och skyddade utrymmen som just nu behandlas som lagrådsremiss. Den nya lagen föreslås träda i kraft 1 juni 2026. Där definieras skyddade utrymmen som utrymmen som ger ett mer begränsat skydd mot krigets verkningar än skyddsrum. Exempelvis ska dessa skydda mot konventionella vapen och ras. (Skyddsrum mer avancerade med filter mot CBRN)

Enligt den föreslagna lagen ska Myndigheten för civilt försvar på liknande sätt som i nuvarande lagstiftning peka ut inom vilka områden i landets kommuner som skyddade utrymmen ska inrättas. Kommuner får därefter fatta beslut om att ett skyddat utrymme ska inrättas (undantaget om fastighetsägaren är regionen eller staten som själva fattar sådana beslut) i den mån staten ställer ekonomiska medel till förfogande.

Inom Stockholms stad finns ett stort antal utrymmen som kan komma ifråga för inrättande av skyddade utrymmen och så snart MCF har tagit fram tekniska krav för skyddade utrymmen kan staden påbörja en inventering. För att besluta om och investera i inrättandet behöver staden dock invänta den statliga processen och finansiering.

Baserat på den idag tillgängliga informationen är det inte möjligt att avgöra om kontorets utrymmen är lämpliga objekt att bygga om till skyddade utrymmen.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 23 mars 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen anser att frågan om skydd är viktig och att bolagskoncernen har en hög ambition när det gäller att stärka skyddet för Stockholms civilbefolkning. Berörda bolag inom koncernen ingår i stadens sektorsövergripande risk- och sårbarhetsanalys vad gäller Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen, där frågan om skyddsrum hanteras. Koncernen anser att arbetet som sker på området i kombination med den ny lagstiftning som föreslås träda i kraft den 1 juni 2026

avseende skyddsrum och skyddade utrymmen, skapar goda förutsättningar för staden att genomföra det viktiga arbete som krävs för att stärka skyddet av civilbefolkningen.

Underremisser

AB Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget vill inledningsvis lyfta fram vikten av en tydlig och korrekt begreppsanvändning i sammanhanget. Bolaget anser att begreppet skyddade utrymmen bör användas i stället för skyddsrum när man avser de typer av utrymmen som beskrivs i motionen. Att använda de två begreppen synonymt riskerar att skapa missvisande förväntningar hos allmänheten om vilket skydd som faktiskt erbjuds. Skyddsrum är en specifik och reglerad skyddsklass som ger ett kvalificerat skydd mot en rad allvarliga hot.

Med det sagt ser bolaget att utvalda platser under jord i vårt fastighetsbestånd skulle kunna användas som skyddade utrymmen i en kris- eller krigssituation. Bolaget vill dock understryka att det finns risker i dessa miljöer som måste beaktas och hanteras innan de skulle kunna tas i bruk för detta ändamål. Anpassningar som skulle behöva göras är till exempel att se över och dimensionera nödutgångar, samt göra en grundlig översyn av och förstärka såväl befästning av takmonterat material samt rörledningar.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB):s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget har i sitt bestånd 270 skyddsrum. Att tillskapa nya skyddsrum är utanför bolagets rådighet då detta är lagstadgat utifrån Myndigheten för civilt försvars samordnande. Myndigheten för civilt försvar beslutar om och var nya skyddsrum ska byggas baserat på behovet i ett område. Det innebär att bolaget endast kan utveckla ökad skyddskapacitet utifrån skyddsrum om det framgår utifrån stadsplanering. Regelverket för att skapa ett skyddsrum är en strikt reglerad process som styrs av Lag (2006:545) om skyddsrum.

Att komplettera en befintlig byggnad med ett skyddsrum är komplext. Däremot kan bolaget komma att framöver se över möjligheter att visa på skyddade utrymmen såsom kulvertar och garage för att säkerställa en höjd beredskap under kortare tid.

Stockholms stads Parkerings AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Stockholm Parkering delar motionens utgångspunkt att det försämrade säkerhetspolitiska läget och återuppbyggnaden av totalförsvaret medför behov av att stärka skyddet för civilbefolkningen, särskilt i en tät storstadsmiljö. Bolaget konstaterar att tillgången till traditionella skyddsrum är ojämnt fördelad i staden och att kompletterande lösningar därför behöver analyseras.

Bolaget äger ett antal parkeringsanläggningar, varav flera är helt eller delvis underjordiska och uppförda i robusta konstruktioner. Stockholm Parkering bedömer att delar av detta bestånd, beroende på läge, teknisk utformning och funktionella förutsättningar, kan vara relevanta att pröva inom ramen för en bredare översyn av möjliga skyddade utrymmen. Att konvertera dessa till fullvärdiga skyddsrum skulle troligen leda till mycket höga kostnader och är därför troligen inte aktuellt.

Reservationer m.m.

Fastighetsnämnden

Reservation av Sergej Salnikov (SD)

Föreslår att nämnden beslutar att bifalla motionen.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation av Mats Johnsson (SD)

Föreslår att stadsbyggnadsnämnden beslutar att avslå kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

Sverigedemokraterna tackar kontoret för genomgången av dagsläget avseende skydd av befolkningen i händelse av kris och krig som görs i förslaget till svar. Dock är det vår mening att Stockholms stad bör ha en mer proaktiv inställning att inrätta skyddsrum för befolkningen. Även om staten kommer vara drivande i ett sådant arbete behöver staden vara förberedd på att en sådan uppgift kan komma att behövas.

Sverige gjorde stora statliga investeringar årtiondena efter Andra världskriget för att bygga skyddsrum och det fanns plats i sådana för hela den svenska befolkningen i händelse av krig. Det var en fantastisk insats som delvis gjordes i det tysta och dåtidens politiker förtjänar en eloge för att de byggde ett säkert Sverige skyddat mot yttre hot. Dagens styrande politiker inriktar istället sina ansträngningar på att hantera mer eller mindre imaginära hot som de kan plocka politiska poänger på att arbeta med. Vindkraft och grön omställning tillhör den kategorin. Stockholm som landets största stad hade motsvarande skyddsrum för befolkningen som övriga landet men dess insats var egentligen ännu mera beundransvärd i och med att det gällde fullständigt skydd för alla, även i stadens centrala lägen, där stora mängder människor rör sig, för de som befunnit sig där om krigshandlingar mot Sverige plötsligt skulle bryta ut. Nedrustningen av det svenska försvaret som inleddes under Göran Perssons sanering av statsfinanserna och fortsattes under Reinfeldts regim gjorde att många skyddsrum gjordes om till andra funktioner. Detta har gjort att det nu är brist på skyddsrum i Stockholm, såväl i centrum som i de nya områden som byggs. Samma sak gäller i samband med de urskillningslösa förtätningarna i existerande bostadsområden, där det inte ges plats för tillräckligt många i säkra lokaler.

Detta gör att vi måste tänka nytt och dra nytta av de underjordiska anläggningar som finns under Stockholm. Stockholm har den lyckosamma placeringen att vara byggd på solitt berg av granit och gnejs. Det gör att det har varit lätt att bygga tunnlar och anslutningsgångar till T-banan, tunnlar för dagvatten och avlopp, bergsrum för förvaring, såsom exempelvis Systembolagets lager under Årstaberget eller bergsrummet under KTH. Dessa har idag ofta en begränsad användning och står

därför i huvudsak oanvända. Naturligtvis måste staden undersöka möjligheterna att använda dessa när vi planerar för en orolig omvärld och ha en beredskap för hur de kan ställas om till en ny funktion. Numera kommer dessutom hoten inte enbart utifrån utan även inrikes med de ofta förekommande skjutningar eller bombningar som sker överallt i staden. Samhället måste ha beredskap för att skydda befolkningen för alla sådan hot. I detta är skyddsrum en viktig del. Nämnden bör därför tydligare bejaka motionärens förslag och inleda planering och projektering av möjliga platser för att skydda befolkningen i händelse av oro i omvärlden, eller i Sverige.